

sterne; men de synes mere at gå i mark og stald end sidde mellem deres bøger, og Grundtvig kunne tænke sig at opfinde et instrument, der kunne måle støvet på en bog og sammenpresningen af dens blade, så man kunne se, hvor længe den havde stået urørt i reolen. Grundtvigs prosa er trods alle protester ikke af den bedste i vor litteratur; men han kan vise sig vittig her og der, og i Common Sense kan han ofte minde om Holberg, som han ellers ikke syntes om.

Selv om meget af de to binds indhold er trykt andre steder, er det en god idé at samle det pædagogiske i et par bind, som virkelig må siges at være et godt tilskud til de foreliggende tekstudgaver. Grundtvig har jo skrevet så meget, at han nok kan tåle at deles op i serier, og her bliver den pædagogiske en af de virkelig interessante, og har et videre publikum end det rent teologiske. Grundtvig står i pædagogikkens historie som den store anti-pedant; men læser man de firs sider »*Lektions- og karakterbog* for den unge Stensen Leth«, mærker man pedanten og den grundige lærer, der ikke altid har levet idyllisk sammen med den milde moder fru Constance. Hun turde ikke give drengen fri, uden at Grundtvig gav sin billigelse, og han klager over, at hun altid skød ansvaret over på ham. »Hvis du ellers må for Grundtvig«. Jeg kender ikke Grundtvigs løn på Egelykke; men han synes at have slidt ærligt og grundigt for den – og så fik han endda tid til meget andet. Han var helt igennem ufattelig i sine evner og i sit arbejde.

Søren Holm.

Christian Thodberg: En glemte dimension i Grundtvigs salmer – bundetheden til dåbsritualet. Gads Kosmos-serie, 1969.

Dr. Christian Thodberg har gjort en mageløs opdagelse, der som alle den slags har det selvindlysende enkle art. Han har fundet og – foreløbig for dåbssalmerne vedkommende – dokumenteret, at »gudstjenestens faste ord og handlinger er den glemte dimension i Grundtvigs salmer«. At dimensionen blev glemte skyldes det selvfølgelig, at Grundtvigs salmer blev folkeeje og – endeligt i 1953 – fik en »officiel anerkendelse, der ikke længere identificerer disse salmer med grundtvigsk forkyndelse«, d. v. s. at de ofte *nu* synges stik imod deres egen intention (man bemærk f. ex. forskellen på »Ordet« hos Grundtvig og »ordet« i Den danske Salmebogs Grundtvig-salmer), men det skyldes også, at »anskuelsen« kom til at skygge over salmerne eksistentielle forkyndelse; thi anskuelsen – og dermed prosaskrifterne – »repræsenterer en refleksion, en videreudvikling og rationalisering af den primære erkendelse«, jfr. at dåbspagten i anskuelsen blev til dogmatik, mens den i salmerne er forkyndelse. Baggrunden for salmerne er og bliver gudstjenesten og de gudstjenstlige handlinger; det må aldrig overses, at Grundtvig næsten hele sit liv var præst og i en usædvanlig grad utilbøjelig til at bruge »præstefriheden« på ritualerne, men tværtimod følte sig dybt bundet til dem (jfr. opgøret med Mynsters ritualforslag), ikke på grund af liturgisk formalisme eller i »kultisk« interesse, men således forstået: »Grundtvig forkastede bibelordets og den bibeltro forkyndelses almindelighed og søgte som ny basis et ord, et tilsagn i særdeleshed, en særdeleshed, der ikke blot blev grundet i tilhørernes personlige modtagelighed, men også og først og fremmest i selve ordets eller den liturgiske handlings personlige tiltale-karakter«.

Thodbergs undersøgelse samler sig om Grundtvigs forhold til det dåbsritual, biskop Balle 1783 fik autoriseret, og som afskaffede exorcismen (dæmonbesværgelsen), men i øvrigt stort set fulgte Luthers Taufbüchlein der siden reformationen havde været dåbsritual i Danmark. Grundtvig var selv velfornøjet med at være en af de første, som var døbt efter dette ritual, og overalt hvor hans salmer strejfer dåben, er det – påstår og påviser Thodberg – Balles ritual, som ligger bag, somme tider så oplagt at det har bestemt salmens hele disposition og indhold (jfr. DDS 376: Op til Guds hus vi gå). Ritualet har følgende led: 1) tiltale til dåbsfølget, 2) korstegnelse, 3) forbøn, 4) det »gamle« dåbsevangelium om Jesus der tager børnene i favn og velsigner dem, 5) Fadervor, 6) ordene fra Ps. 121: Gud bevare din indgang og din udgang etc., 7) citater fra 1. Peter 1,3 og Rom. 6,4, 8) forsagelse og trosbekendelse i tilspørgende form, 9) dåben, 10) bøn, 11) fredlysning, 12) faddertiltale, 13) fredlysning til fadderne.

Led for led følger nu de grundtvigske salmer dette »skema«, hvilket illustreres med et væld af citater fra Sangværket, også fra dets mere afsides dele. En sammenligning med 1912-ritualets »grundtvigianske«, d. v. s. af vækkelsen prægede, dåbsforskrift påtvinger sig selv; her skal blot understreges – hvad også Thodberg gør – at Mt. 28. 19–20 blev det afgørende dåbsevangelium, ikke så meget fordi det var en »dåbsbefaling«, men en »missionsbefaling« og at evangeliet om Jesu velsignelse af børnene blev lemlæstet, fordi hele indledningen om disciplenes reaktion på mødrenes »overtro« og Jesu harme over denne reaktion er skåret væk, så den Jesus, der nu, efter 1912, optræder i dåbsritualet, blev en sær blanding af Ingemanns »børnevenden stor« og Thorvaldsens Kristus (i kallipasta). En anden »grundtvigiansk« forandring af 1912 er det, at Fadervor er flyttet fra sit gamle sted før dåben til sit nye sted umiddelbart efter dåben, og heri ligger en teologi, som Grundtvig selv ikke var utilbøjelig til at gå med på, men som hans salmer dog afgørende modsiger. Det er en af Thodbergs bedrifter at have påvist, hvor nøje Fadervor i salmerne hænger sammen med »favnen«, jfr. det gamle dåbsevangeliums »han tog dem i favn« – og dermed blev Fadervor børnenes rette bøn og dåben en konsekvens af det. En anden vigtig ting er påvisningen af, at »velsignelsen« ikke kan være den såkaldte aronitiske, men må være fredsønsket, »den tilsagte fred«, til Abraham i »den gamle pagt« og til disciplene i den nye.

Thodbergs lille bog – kun 128 små sider – er af en helt usædvanlig vægt, et stykke genuin Grundtvig-forskning som med lærdom og kongenialitet åbner nye perspektiver på velkendt og mindre kendt salmestof. Samtidig er bogen et indlæg i en løbende debat, og er under denne synsvinkel blevet til i antikultisk interesse. Det forlyder, at dr. Thodberg er igang med en ny undersøgelse af Grundtvigs nadversalmer; den vil man se hen til med største forventning.

P. G. Lindhardt.